

leguntur in lib. 2. de vita contemplativa cap. 9. & 10. ibi: *Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, debet erogare, quando nihil aliud sit habentibus erogare, quam perdere. Nec ille, qui sua possidentes, dari aliquid sibi volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De Clericis quidem dicit Spiritus Sanctus: peccata populi mei comedunt: sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt; ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. Ipsi quoque pauperes, si se possunt suis artificibus, aut laboribus expedire, non præsument, quod debet debilis, aut infirmus, accipere, ne forte Ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes etiam nihil indigentes accipiant, gravata, illis, quibus debet, subvenire non valeat. Non persequor alia benè multa in hanc rem congesta, quæ unusquisque loco commemorato facilè inveniet. Hæc adeo valida, & firma habita fuerunt Gratiano collectori, ut in caus. 12. quæst. 1. ad calcem canonis 24. concluderet, non aliter permitti Clericis sua bona patrimonialia retinere, quam si retinendo sua à sumptibus Ecclesiæ abstineant. Justinianus quoque in Nov. 3. cap. 3. testis est, ecclesiasticos redditus illis tantum debuisse ministrari, qui pro veritate egent, & non habent aliunde alimentorum occasionem. Item laudata Juliani Pomerii verba traducta sunt in Capitularia Francorum, quemadmodum liquet ex additione 3. in editione Baluziana cap. 113. & 114., unde etiam constat, media Ecclesiæ ætate ita passim universis persuasum fuisse. Sed & mediæ ætatis disciplinam alia monumenta confirmant. Laudo Benedictum III. Papam, qui in epist. 3. ad Episcopos Galliarum dum confirmaret privilegia Monasterii Corbejensis, eosdem Episcopos graviter admonebat, ne illius Monasterii bona ullo modo, & ne in minima quidem parte sibi vindicarent, his verbis: *Si enim Clericorum, qui de propriis abundant**

redditis, communicatio prohibetur cum eis, quæ conferuntur Ecclesiæ, ne dum ille acciperint, qui de propriis abundant, eorum, qui nihil habent, inopia non levetur; quæ conscientia Episcopus sua sumptibus Ecclesiæ sufficiens, quæ servorum Dei fuerint usibus collata, præsumat contingere? . . . Omnia quoque, quæ sunt Ecclesiis oblata, vel delegata, in pauperum, pupillorum, viduarum, certum est, necessitates destinata. Quare quisquis ex his aliquid in suas utilitates exigit, rapinam pauperis in domum suam congestam detinet. Quorsum profectò Gallicanos Episcopos continere voluisset Benedictus, ne bona Monasteriorum attingerent ex eo, quod qui bona patrimonialia haberent Clerici, attingere minimè possent bona Ecclesiarum; nisi apud omnes tunc in confesso esset Clericis proprium, privatumque peculium possidentes ab ecclesiastico peculio abstinere oportere? Laudo insuper Paschalem II. Pontificem Maximum in tractatu confirmato ad normam Canonorum Sanctæ Mariæ in portu. Ibi totus est Paschalis, ut viros ecclesiasticos Levitis veteribus comparet, qui nimirum cum nihil proprium haberent, tum decimas perciperent. Inter cætera hæc habet: *Utrisque possessio tollitur, terrena facultas interdicitur. . . Ex his igitur patenter ostenditur, Christo militantibus Clericis fore illicitum, & terrenas facultates tenere, & res Ecclesiæ sumere, in saculo patrimonium habere, & Ecclesiarum portionem suscipere.* Refertur id apud Gerohum Præpositum Reichspergensem in Psalm. 64. vers. 12. Hac occasione nec omitto recensere, quod ibidem tradit laudatus Gerohus ita scribens de vita communi Clericorum: *In qua solis illis, quos necessitas, aut voluntas pauperis facit, stipendium competens, prout cuique opus est, ordinatur. . . Quid verò turbidius eò, quod præcipitur, ut in una, eademque congregatione his, qui multa sua possidendo divitiis adfluunt, & his, qui nihil, vel parum habendo pauperes sunt, equalia dentur stipendia? . . . Pensata singulorum indigentia, prout cuique opus est, in huiusmodi habenda est cautissima differentia.* Et post

post multa: *Si enim docente Propheta, vobis, qui conjungunt domum, vel agrum sacularem domui, vel agro saculari, cupiditate avaritia, quanto magis, qui contra interdicta legis divina domui, vel agro proprietatis suæ, unde sibi sufficienter abundant, jungere audent domum, vel agrum, unde pauperes nihil habentes, & Deo expeditè servientes debent vivere? His omnibus addi potest Concilium Aquisgranense anni 816., in quo in can. 107. & 120. renovata fuerunt, quæ superius ex veterum Patrum sententiis colligebam. In conspectu Patrum ecclesiasticorum, quorum sententia & perpetua fuit, & constans, quinam erunt scholastici illi recentiores, qui se tantis viris opponant redarguendo doctrinam, & qua fronte, quæ non alia esset, quam novatorum, tradent, Clericos privata peculia possidentes, posse de ecclesiastico peculio vivere? Sanius sapiunt scholastici illi, qui Patribus adherere perrexerunt, ex quibus duos laudo, nimirum Dionysium Chartusianum, & Æstium. Dionysius in tractatu de vita Canonico num. 24. ita scribit: *Quamvis ergo de proposita questione quidam dicant Scholastici posse id licitè fieri, consultius tamen credendum, & standum est verbis Hieronymi, & Bernardi, imò & Summi Pontificis, beatique Prosperi. Ait enim Damasus Papa: Qui bonis parentum sustentari possunt, si accipiant, quod pauperum est, sacrilegium incurrunt. . . Horum itaque Patrum sententiis statui securius, quam aliorum aliter opinantium. Æstius expendens verba Pauli I. ad Timoth. cap. 5., ubi monebat Apostolus, ut cura haberetur viduarum, quæ verè viduæ sunt, ita scribebat: *Locus iste notari potest adversus eos, qui cum de suo satis habent, unde vivant, ecclesiasticis beneficiis impinguntur; aut qui uno beneficio, quod ad honestam sustentationem valeat, non contenti, plura accumulunt. Nam si fidelis habens viduas, subministrare iis jubetur, ut iis, quæ verè viduæ sunt, alendis Ecclesiæ sufficiat, quanto magis qui vel patrimonium, vel unum habent ecclesiasticum beneficium, ex quo sufficienter ali possunt, abstinere debent à gravanda Ecclesiæ, quo plures mi-***

nistros alere queat, per quos divina celebrentur officia, & Christiani populi salus procuretur?

Fortè videbor aliquibus rem hanc fusiore oratione persecutus. At enim non aliter decet rem agere, in qua multitudine contrà opinantium magna est; nec potui satis in aperto omnia collocare, quin & titulos universos, quibus bona Ecclesiæ quæsiverit, latè expenderem, & monumenta Sanctorum Patrum plurima recenserem ad indicandum, & quid recta ratio suadet, & quid perennis traditio docuerit. Nondum tamen recedo, quousque non faciam satis illis argumentis, quæ contrà adferri solent. Pauca ista sunt, & speciem potius argumenti habent, quam firmitatem. Ajunt in primis, qui contrà sentiunt, ecclesiasticos administratos certam sibi operis sibi mercedem lucrari; nec verentur dicere, oblationes ecclesiasticas Sacerdotibus datas pretium esse impensi laboris. Amplius adjiciunt, hanc esse Apostoli Pauli doctrinam, qui in cap. 9. epist. 1. ad Corinth. tradit: *Neminem suis stipendiis militare; eum, qui plantat vineam, de fructus ejus edere; eum, qui pascit gregem, de lacte gregis manducare; non alligandum esse os bovi trituranti; eos, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edere, & qui altari deserviunt, cum altari participare; denique dominum ordinavisse, ut, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio viverent.* Congerunt verba Pauli in epist. 1. ad Timoth. cap. 5., ubi similia leguntur, adjecta generali formula: *Dignus est operarius mercede sua.* Miror profectò, singula hæc iterum, atque iterum reponi postquam à Sanctis Ecclesiæ Patribus, atque ab aliis, qui Patrum vestigia secuti fuere, abundè discussa, atque elisa fuerunt. In primis maximè indignum est dicere, evangelicum opus, quales est clericale ministerium, pretio appendi, ac mercede in pactionem deducta exerceri; hoc enim admissio, quid erit à la-be simoniæ immune? Deinde prava est illa sacrarum litterarum interpretatio, quæ non talis sit, qualem perpetua indidit traditio Patrum. Præterea, frustra Cle-

rici fructuum laborum suorum à Deo expectarent, si peculium temporale tanquam laboris sui pretium, & mercedem haberent. Denique cum ad Apostolorum imò, & veterum Levitarum exempla provocant, non satis perpendisse videntur, quales Apostoli, quales veteres Levitæ fuerint; nimirum Apostoli omnia sua dimiserant; ac Levitæ veteres nihil possidere poterant. Quod cum consideretur, tum intelligitur etiam, Clericos posse sibi exemplo Apostolorum, & Levitarum vindicare oblationum portionem ad sustentationem sui, quando exemplo Apostolorum, & Levitarum nihil proprium habeant. Nihil in hanc rem trado, quod non jam traditum fuit à Sanctis Patribus, à Pontificibus Maximis, atque à viris illustribus pietate, ac doctrina egregie commendandis. S. Augustinus in lib. de Pastoribus, & Ovibus cap. 2. ita scribit: *Non redditur sustentatio necessitatis à populo, quasi merces illis, qui sibi in charitate servant, sed tanquam stipendium, quo, ut possint laborare, pascantur.* Id ipsum scribebat Julianus Pomerius in lib. 2. de vita contemplativa cap. 10. ibi: *Qui Ecclesia servant, & labori suo veluti debita reddi oportere credentes, ea, quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt, si putant, quod Ecclesia fideliter servant stipendia terrena, ac non potius premia aeterna accipiant. Secularis quippe militia, quia caelestia non habet, terrena strenue militantibus praeat; unde satis indignum est, si fidelis, & operosa devotio Clericorum propter stipendium temporale premia sempiterna contemnat. Quod si quilibet minister Ecclesiae non habet, unde vivat, non ei premium reddit hic, sed necessaria praeat Ecclesia, ut in futurum premium laboris sui recipiat.* Similia etiam tradidit Paschalis II. apud Gerohum supra commemoratus, imò & Gerohus idem in laudata enarratione in Psalmum 64. Digna sunt, quae hoc in loco recenseantur, quae notabat Aestius in epist. 1. ad Timoth. cap. 5. ad interpretationem verborum Pauli, quibus abutuntur, qui contra opinantur.

Ait ipse: *Neque significat Apostolus hac parte, subsidium temporale habere rationem mercedis, quam praeator Evangelii pro labore, & opere suo recipiat; id enim esset vendere Evangelium, quod gratis debet annunciari. Sed sensus Apostoli est, sicut operarius dignus est mercede, unde vivat, ita & Evangelii ministerium dignum esse honorario subsidio, unde sustentetur. Tantum enim in hac comparatione spectatur sustentatio operanti debita, unde & Christus Matthaei 10. eandem sententiam adserens, pro mercede cibum nominavit: Dignus est, inquit, operarius cibo suo.*

Insuper illud objici solet, aliquando in sacris canonibus poenam infligi in Clericos desides, qua fructus beneficiorum suos non faciunt, ceu cum de Clericis non residentibus agitur, uti in cap. unic. de Cler. non resid. in 6., & in Concilio Tridentino sess. 24. de Reform. cap. 12. Ergo è converso concludunt, suos faciunt fructus, & ipsorum dominium adquirunt, quoties Clerici beneficiarii satis muneri faciant. Hanc argumenti speciem jam elevavit Panormitanus ad capitulum 10. de testament., & cum eo alii viri praestantes. Observarunt ipsi, verum fructuum dominium poenens Ecclesiam, & pias causas existere; administrationem, & dispensationem eorundem esse poenens Clericum; item administrandi, & dispensandi modum ita temperandum, ut Clericus exinde, quibus indigeat, utatur, reliquis in pias causas impendendis. Hinc ubi Clerici rite munere suo fungantur, tunc & administrationem, & dispensationem habent, & sibi necessaria vindicant, & jure suo reliqua in pias causas pro arbitrio impendunt; ubi verò desides sint, ac non resideant, tunc administratione omni, ac dispensatione carent, imò nec sibi vindicant ea, quibus indigent, & quae alias jure sibi vindicare valent. Quae sanè est germana laudatorum canonum interpretatio, & qualis ceteris Ecclesiae definitionibus omnino cohaeret.

Præterea opponi solet consuetudo, quam ajunt piorum aequè, ac doctorum

Cler-

Clericorum exemplo confirmatam, & juxta quam ajunt, beneficiarios magna libertate potiri in usu fructuum beneficiorum. Ego sanè non puto, allegari hanc consuetudinem seu universalem, ac singulis peræquè sine discrimine receptam. Id enim esset gravissimæ injuriæ plenum adversus plures, qui facto suo demonstrant, se piis tantummodo causis patrocinari. Quod si hæc consuetudo generalis non est, qua fronte allegari potest, tanquam ea, quæ generalem canonum disciplinam aboleverit? At respondent: consuetudo plurium est piorum, ac doctorum: ego heic nolo de pietate, ac doctrina singulorum judicare; neque enim id meum est. Tantum sciscitari possem, an ii docti sint, qui leges Ecclesiae perennes poenitus negligunt, contemnant, evertunt, ut avaritiæ serviant, ut in re aliena grassentur; itidem an hujus generis homines, pii sint, qui pias causas etiam in iis, quibus omnino, & ex lege parendum est, fraudant? Equidem scio, consuetudine leges abrogari; at non omnis consuetudo legitima est, & discernendæ sunt à consuetudinibus corruptelæ. Si leges quaedam innituntur naturæ principiis, & honestati, ac fidei datæ; si leges tales sunt, quas ad abolendos contrarios mores Ecclesia quacumque occasione data renovaverit, irrita est quæcumque consuetudinis allegatio, propterea quòd hi potius characteres sunt corruptelarum. At superius demonstratum est, leges beneficiis indictas his principiis inniti. Nec aliter Clerici possunt consuetudinem contrariam prætexere, quam prætexeret, qui gravatus esset ex testamento ad annua perpetuò præstanda quaedam, & allegaret, se jam à pluribus annis testamento non paruisse. Quòd si Ecclesia tales Clericorum corruptos mores minime punit, non inde videtur Ecclesia eos probare; tantum enim ad poenas deveniri solet, cum delictum in judicio probatur; at quando administratio conscientiae Clericorum relicta est,

incivile foret, rationes contradicto judicio reddi. Adde in hanc rem, quod notabat S. Thomas in secunda secundæ quæst. 78. art. 1. ad 3. *Leges humanae dimittunt aliqua peccata impunita propter conditiones hominum imperfectorum, in quibus multa utilitates impedirentur, si omnia peccata prohiberentur districtè poenis adhibitis.*

Denique opponitur, hanc beneficiorum potestatem adeo angustis limitibus circumscriptam præbituram occasionem Clericis universis, ne beneficia petant, imò nec oblata quidem recipiant. Quis enim, ajunt, pariatur, se ecclesiasticis ministeriis addici, quibus cum addictus fuerit, nihil commodi nanciscatur, vix necessaria vitæ subsidia inde hauriat, & ne ipsa quidem alimenta, quoties privato sit patrimonio sufficienti instructus, totum se laboribus dedat, atque in ipso administrando Ecclesiae peculio angendus sit sollicitudine quotidiana, qua piarum causarum curam gerat, & collatione istarum facta, nec libertatem habeat uni potius quam alteri occurrendi, sed seligere gravissimam teneatur. Notant, rem hanc non inter Angelos agi, sed inter homines, qui præmiis ad bona peragenda moventur, sine præmiis torpent, & labores, vigiliis, curasque refugiunt. Igitur concludunt, neminem amplius exiturum, qui non minora tantum, verum etiam ipsa majora beneficia, ipsos Episcopatus velit accipere. At enim hocce absurdum est? hocce periculum, quod verentur, qui adversus systema modò à me positum sunt declamaturi? Utinam, hic esset exitus positæ receptæ doctrinæ! Utinam, inquam, eò res reduceretur, ut nemo ad beneficia anhelaret, sed opus esset quærere, percontari, monere, hortari, impellere etiam, qui officiis ecclesiasticis addicendus esset! Inde planè aurea revivisceret disciplina sacrorum, quam optabant Leo, & Anthemius in l. 31. cod. de Episc. & Cleric. volentes, adeo ab ambitu sepositum Episcopum eligi, ut quæratur cogendus, roga-

tus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi; profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus invitatus. Una hæc via est, qua seligantur optimi Ecclesiarum administri, quos non ambitus, non avaritia, non lucri cupiditas, non amor privati peculii, non cognatorum affectio faceret; sed amor Dei, sed sobrietas, sed vigilantia, sed religio, ac pietas, sed virtutes universæ. Nunc, amabo, conferatur utrumque systema, nimirum & illud, quod modò à me ex doctrina Patrum positum est, & illud, quod ponere nonnulli student, multum beneficiariis indulgentes in administratione peculii clericalis. Ex priorè nihil aliud periculi imminet, quam quod apud bonos in desiderio est. Ex posteriore, proh bone Deus!, quot in Ecclesiam detrimenta derivant! Ubi beneficium vacat, agmen occurrit Clericorum utilitati suæ studentium. Apud hos etiam si detur voluntas Deo, & Ecclesie serviendi, concitatur tamen animus præcipuè ex amore peculii: ubi uberiores sunt redditus, & pauciores sollicitudines, ibi conatus ingeminantur, ut quod petitur, impetretur. Importunæ preces cientur, amicorum, aut potentiorum officia interponuntur; utinam non simoniæ turpissimæ aliquando locus esset. Collator beneficii pressus numero, ac multitudine postulantium vix discernere potest, qui dignior sit, qui præ cæteris antehabendus: omnia dijudicantur privatis adfectionibus, & Ecclesiarum utilitas postrema est collationis faciendæ ratio. Qui deinde beneficium obtinuit, non gratis dat, quod non gratis accepit, argumento Nov. 8. in fine principii. Et cum putat gerere in Ecclesia rem suam, tum rem Ecclesie aut non gerit, aut perfunctoriè gerit. Hinc ambitus, hinc avaritia, hinc amor privati peculii, hinc æmulationes, & rixæ, hinc & templorum fabricæ incultæ, hinc lites, & jurgia inter Clericos & Clericos, quorum unusquisque sollicitus redditur de amplificandis sui

beneficii juribus, hinc pauperum cura negligitur, hinc in ipsa sacrorum administratione in proventus, in oblationes oculi intenduntur, hinc luxur, & epularum splendor, hinc studium plurimè beneficia obtinendi, hinc cura translationum de una in aliam ditiozem Ecclesiam, hinc vitia universa. Ego sanè pro certo habeo, ex hoc posteriore uno systemate repetendam esse morum corruptelam, quandocumque agnita in clero fuerit, non alia ratione avocandam, quam si prius, quod Ecclesie semper fuit, systema in clerum reducat. Non hinc tamen ego consisto. Quando enim dicitur, inde eventurum, ut nemo velit, se Ecclesie ministeriis adscribi, facile ego inficias iverim. Num adeo frigit in Ecclesia charitas, & divinus amor, ut interiisse pœnitens videatur? Num talis fingenda est temporum nostrorum imago, ut quotquot Evangelium Christi profitentur, uno ducantur amore privati commodi, ut Ecclesie administrent? Non possunt hæc, nisi per summam injuriam, proferri. Cernuntur etiam hodie inter Clericos qua majores, qua minores, viri sanè integerrimi Apostolicæ vitæ imitatores, quibus magnus pietatis est zelus, nihil est, quod sibi tribuant, præter sollicitudinem, & curam Ecclesiarum. Cerne, quot adolescentes à sæcularibus curis alieni ad Monasteria singularem paupertatem profitentia convolent, ut omnibus humanis affectionibus spoliati soli Deo, & propter causam Dei animarum saluti studentes inserviant. Multi ex istis, alii etiam istorum exemplo Ecclesiis militarent sine spe præmii temporalis, alimenta tantum ab Ecclesia percipientes, si nossent, etiam talem esse Clericorum omnium professionem. Cum hæc usu reciperentur in universum, tum profectò eveniret, ut cessarent æmulationes illæ, inter quas clerus universus luget, se à primævo decore cecidisse, & quodammodò non quidem gradu, & dignitate, sed officiis, & existimatione Regularibus, &

& Monachis cedere aliquandiu debuisse; tum etiam viri eruditi, & disciplina ecclesiasticæ, præsertim veteris, studiosi intelligerent, quam ob causam hodie immutata sint vices: nimirum olim è Monasteriis viri advocabantur ad Ecclesias, quasi ad vitam perfectiorem ineundam; hodie verò, jam à pluribus sæculis, obtinuit, ut Clerici Ecclesiis adscripti facile permittantur, ut ab Ecclesiis ad Monasteria migrent, quo in istis vitam traducant, uti magis à sæculi curis alienam, ita etiam Deo magis acceptam. Paucis concludo, quoties hæc disciplina Patrum, explosis quorundam opinionibus verè novis, restauretur, tum bona summa in clerum derivatura; atque vel hoc ex uno capite conatus omnes à cordato viro impendendos esse, ut quoad fieri possit, illa instauretur, ac confirmetur.

Pertinent ista ad administrationem bonorum ecclesiasticorum apud Clericos inter vivos agentes. Si verò quærat de actibus ultimæ voluntatis, secernenda est vetus à nova, item nova à novissima jurisprudentia. Olim, quando universa peculii dispensatio, ac tributio pœnès Episcopum erat, jubebantur quicumque ad Episcopatum promoverentur, ut distinctas rei familiaris rationes haberent, neque istas cum Ecclesie peculio confunderent; factoque propterea inventario tempore adepti Episcopatus, cum libera forent bona patrimonialia pœnès Episcopum, tum bona ecclesiastica in tuto gratia Ecclesia collocarentur. Id ipsum de Clericis inferioribus statutum esset, si pœnès istos bona Ecclesie fuissent; ac proinde cum primùm Clericis portio bonorum Ecclesie data est, facile eadem disciplina ad eosdem traducta fuit. Videantur in hanc rem canones 20. 21. & 23. caus. 12. quæst. 1. Itaque Clerici universi liberè testamentum condere poterant de bonis propriis patrimonialibus, non autem de peculio ecclesiastico, quod erat Ecclesiis reservandum, can. 19. caus. 12. quæst. 1. Sanctus Augustinus cum in Ecclesia Hipponensi vitam com-

munem inter Clericos induxisset, quos insuper, ut bona propria abdicarent, optabat, ægrè tulit aliquando, si fortè Clericus testamentum scriberet etiam de bonis patrimonialibus, imò etiam licet Ecclesiam instituisset heredem. Hinc de Januario Presbytero ita conquerebatur in serm. 49. cap. 2. de diversis: *Testamentum fecit Presbyter socius noster; nobiscum manens, de Ecclesia vivens, communem vitam profitens, testamentum fecit, heredem instituit. Ob dolor illius societatis! Sed Ecclesiam scripsit heredem. Nolo munera ista . . . magnus inde mihi dolor: propter hunc dolorem statui, hereditatem ipsam in Ecclesia non suscipere &c.* Erant tamen hæc singularia in Ecclesia Augustini vehementer solliciti, ut Clerici omnem à se rerum proprietatem abjicerent. Cæterum generalis disciplina postulabat, ut Clerici de peculio Ecclesie testamentum non conderent, propterea quod peculium erat Ecclesie reservandum, concessa tantum facultate testandi de bonis propriis, si ve patrimonialibus, Concilio Antiocheno can. 24., epistola 1. Gregorii Magni ad Marinianum lib. 5., & epistola 55. ad Anthemium lib. 7., can. 39. inter vulgo Apostolicos, can. 19. 20. 21. caus. 12. quæst. 1., can. 1. 2. 3. caus. 12. quæst. 3., can. 1. caus. 12. quæst. 4., can. 1. 2. 4. 5. caus. 12. quæst. 5., cap. ult. de pecul. Cleric., cap. 1. de testament., Nov. 123. cap. 19., juncta Nov. 131. cap. 13., unde sumpta est authentica licentiam cod. de Episc. & Cler. Eam ob rem, uti notat Baluzius in appendice ad Reginonem, mos fuit in Ecclesia, quo Diaconus inter Missarum solemnias sedentibus in ordine Clericis, & Episcopo, post lectum Evangelium formulam hanc canonicè elucubraram recitaret: *Res, & facultates, quas post diem ordinationis vestrae adquisivitis, ad Ecclesiam, ad quam titulati estis, pertinere sciatis; quasi alta mente reponendum Clericis esset, non licere ipsis de ecclesiastico peculio postrema voluntate disponere.* Atque hæc disciplina incolumis

diu mansit usque ad sæculum duodecimum, uti liquet ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. celebrato, ubi can. 15. ita statutum legimus. *Indemnitati itaque Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint (Clerici), penes Ecclesias eadem bona precipimus remanere.* Quam sanctionem clarius exposuit idem Alexander III. in cap. 12. de testament. ibi: *Quia statuimus in Lateranensi Concilio, ut bona per Ecclesiam acquisita, ad eam in Clericorum obitu devolvantur, dubitatis, an hoc sit de immobilibus tantum, vel de mobilibus sentiendum. Respondemus, quod generaliter bona qualibet per Ecclesiam acquisita, eis debent juxta Lateranense Concilium post adquirentis obitum remanere.* Dubium erat adhuc, penes quem esse debuissent bona à defuncto relicta, quando generaliter traditum erat, debere illa penes Ecclesiam remanere. Id perspicue ibidem explicavit Alexander III. tradens, distinguendam esse speciem à specie. Nimirum si defunctus adscriptus esset Collegio Clericorum, tùm Collegium ipsum dispensationem relictorum haberet. Quòd si nullum esset Collegium, sed singularis successor Clerico defuncto designandus, tùm bona eidem successorì reservarentur. Interea duriores, quam par esset, videbantur nonnullis Clericis hujusmodi sanctiones, quasi denegari non deberet morientibus Clericis, quod viventibus concedebatur. Quid enim, si Clericus testamento causarum piarum rationem habere voluisset? Quid, si ex æquitate noverit Clericus, quidquam esse iis tribuendum, qui viventi servierant? Consuetudo eodem labente duodecimo sæculo recipi cepit, ut id Clerico permitteretur; atque hanc consuetudinem improbare non potuit Alexander III. in dicto cap. 12., dummodò certis limitibus concluderetur, his verbis: *Licet autem mobilia per Ecclesiam acquisita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non possint, consuetudinis tamen non est improbanda, ut de his pauperibus, & religiosis locis, & illis, qui viven-*

ti servierant, sive sint conanguinei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur. Igitur quæcumque testandi facultas ex moribus potius, quam ex jure scripto, Clericis competere cœpit post sæculum Ecclesie duodecimum, non satis ampla esse potuit; decuit enim, non amplius morientibus, quam viventibus concedatur, concedi oportere; quando id ex æquitate quadam concessum est contra juris rigorem, & non nisi exemplo quodam dispensationis inter vivos, ita ut perpetuò nihil agatur, nisi quod religio & pietas suadeat.

Quum Clerici ab intestato decederent, olim multum intererat, an agnatos habuissent, cognatosve, annulos legitimos heredes reliquissent, item an simul cum ecclesiasticis bonis alia bona haberent extra causam Clericalis peculii propria, an verò tantum bona Ecclesie possiderent. Sanè quo casu nullos heredes legitimos reliquissent, agnatos dico, cognatosve, totum defunctorum patrimonium Ecclesie addicebatur ex lege Imperiali, l. 20. cod. de Episc. & Cler. Si enim martyrum bona, qui nullis supersitibus cognatis decedebant, ex piorum Principum constitutionibus ad Ecclesiam devolvebantur, propterea quod, ut scribit Eusebius in lib. 2. de vita Constantini cap. 36., *defunctis utique molestum non erit, si cujus gratia nullum non discrimen subierint, eam ipsis heredem habere contingat;* non dissimili jure decebat, Ecclesiam illis succedere Clericis, qui pro illa cni-xè, dum viverent, universum laborem, & operam impenderunt. His consonant, quæ tradiderunt Toletani Patres in vers. *Quod si* can. 2. caus. 12. quæst. 3., item Patres Triburienses in can. 7. caus. 12. quæst. 5. Si verò Clericis essent heredes legitimi, his bona defunctorum cedebant, quæ essent extra causam ecclesiastici peculii quæsitæ, peculio ecclesiastico ad Ecclesiam devoluto, juxta ea, quæ modò adnotabam ex cap. 12. de testament. Ita perennis ferebat disciplina Ecclesiarum canonibus confirmata, can. 1. caus.

caus. 12. quæst. 4., epist. 14. Gregorii Magni lib. 9., Concilio Parisiensi VI. cap. 16., & alibi passim. Quòd si quandoque nonnullorum temeritas eò progressa fuit, ut Ecclesie spoliarentur, præstò fuit Antistitum sollicitudo, qua pœnis ecclesiasticis graviter punirentur bonorum invasores; præstò etiam fuerunt religiosissimi Principes, qui tanquam patroni Ecclesiarum custodiam bonorum Ecclesie debitorum in se piissimo officio susceperunt. Hinc hodie, ubi & qua in parte Principes id muneris gerunt, valido hoc patrocinio sui Ecclesia utitur; ubi autem & qua in parte non in se talem curam Principes susceperunt, Economi ecclesiastici designantur, reddituri successoribus rationem administrationis, quam beneficio vacante gesserunt.

Recentioribus sæculis nova in Ecclesia invecita fuit disciplina, juxta quam aliter de bonis beneficiorum, sive testato, sive intestato decedentium dispositum est, quod appellaverunt jus spoliatorum. Hujus origo repetenda esse videtur ex moribus Monasteriorum, in quibus si quando Monachus decessisset, Abbas, seu quicumque alius regularis Prælatus sibi vindicabat quæcumque apud defunctum reperiebantur, quod sæculo decimotertio factum fuisse testatur ejus temporis Concilia, Salmurien- se anni 1253. can. 21., Redunense anni 1273. cap. 4., & Langeacense anni 1278. can. 3. Prælatorum regularium exemplo Episcopi cœperunt eodem ferè tempore Clericorum inferiorum decedentium bona sibi vindicare, rati, qualis erat Abbatura in Monachos, talem esse Episcopi in Clericos, præsertim ubi in communi vivebant, potestatem. Qualiscumque esset hæc ratio certum est, Episcopus in id maxima cum alacritate intendisse. Sic Pictaviensis Antistes in Synodo anni 1280. cap. 8. ita cavito: *Omnès illos, qui de bonis Sacerdotum, & Clericorum beneficiorum intestatorum aliquid habuerint Sede vacante, nobis, vel mandato nostro restituant intra mensem.* Cùm id bono Tom. II.

exemplo non esset, præsertim quòd Episcopi plures bona ita quæsitæ pro lubitu impenderent, etiam extra Ecclesiarum utilitatem, improbatum fuit à Bonifacio VIII. in cap. 9. de offic. ordinar. in 6., quod interdictum fortè paratam ubique executionem habuisset, nisi ad regulam adjecta hæc exceptio fuisset: *Nisi de speciali privilegio, vel consuetudine jam præscripta legitime, seu alia causa rationabili hoc eisdem competere dignoscatur;* quis enim Episcopus in conspectu hujus exceptionis non allegabat, aut speciale privilegium, aut consuetudinem, aut aliam rationabilem causam ad prætexendam facti sui excusationem? Id notavit Clement. V. in Clement. unic. de excess. Prælat., referens ulterius, Episcopos quosdam eò fuisse progressos, ut Clericos ex quibuscumque etiam leviusculis causis à beneficio suspenderent, quo bona beneficii, quasi essent vacantia, *illicite occuparent:* Hinc ita constituit: *Præterea interdum Abbates, Priores, ac alios beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu privilegii, quod asserunt se habere (exemplum hujus privilegii adparet in cap. 32. de verb. signif.) quod usque ad certum tempus fructus beneficiorum vacantium possint percipere primi anni. . . . bona beneficiorum vacantium illicite occupant, qua essent futuris successoribus reservanda. . . . Univer- sis itaque Prælati Ecclesiarum mandamus, quatenus ipsi à prædictis gravaminibus omnino cessantes, sua jura, & privilegia eis (beneficiariis) servent.* Adducta deinde res fuit ad Constantiense Concilium, in quo ita statutum fuit sess. 39. anno 1417. *Prælati etiam inferioribus hujusmodi spoliatorum exactiones præter, & contra juris communis formam fieri interdiximus, constitutione Bonifacii VIII. Papæ, quæ incipit Præsentis, super hoc edita specialiter in suo robore duratura.* At satis erat renovare Bonifacii VIII. decretum, ut Episcopi iterum prætexerent, modò privilegia, modò consuetudines, modò causas singulares. Notandum est in hac re, tantum Episcopos consuevis-

se ea bona occupare, cum Clerici ab intestato morerentur, ex quo conjicio, jam tunc invaluisse, ut Clerici de bonis Ecclesiarum, sive de peculio suo disponerent. Id colligitur ex Synodo Dertusana in Hispania anni 1429., in qua quum constitutum esset, ut Episcopi abstinerent à pecuniis capiendis Monachorum decedentium, istud amplius decretum est can. 18. *Idem esse censemus de bonis Clericorum secularium decedentium, si juxta formam Provincialium, vel Synodalium constitutionum sua ordinaverunt testamenta, vel ultimas voluntates.* Hæc tunc primùm usu abrogata fuerunt, cum jura spoliatorum Romani Pontifices sibi vindicare cepissent. Novæ hujus disciplinæ originem sunt, qui auspiciantur à sæculo decimo tertio, seu à temporibus Innocentii IV., propterea quòd hujus generis factum reperiant apud Matthæum Parisium ad annum 1246. Quidam in Anglia Archidiaconus, referente Parisio, *obierat intestatus, & plura millia marcharum saculo, & secularibus infeliciter dimiserat.* Ubi id compertum habuit Innocentius IV., decrevit, *ut si Clericus ex tunc decederet intestatus, ejusdem bona in usus domini Papæ converterentur;* proptereaque voluit, bona memorati Archidiaconi Camera Apostolicæ addici, mandans Dominicis, & Franciscanis in Anglia degentibus, ut nomine Apostolicæ Camera possessionem illorum bonorum caperent. Id minimè placuit Anglorum Regi, qui minimè passus est, Monachos illos mandatum Pontificium exequi, eamque ob causam nihil ulterius actum est. Ego sanè censeo, nihil heic esse commune cum causa spoliatorum clericorum: tantum videtur actum esse de jure fisci in successione bonorum vacantium, præsertim si fingatur, quod verosimile est, Archidiaconum illum sine legitimis heredibus decessisse. Erant tunc nonnulla Regna quorum jura Sedes Apostolica sibi tributa sentiebat; atque inter ista fiduciarum tunc censebatur Regnum Angliæ, quod jam notavit Natalis Alexander in

Historia Ecclesiastica 13. sæculi cap. 1. num. 13., & dissert. 5. art. 3. num. 12. Hæc fortè fuit causa, quare Innocentius IV. voluit defuncti bona sibi vindicare, eamque ob causam etiam potuit Rex Angliæ de eadem re contendere. Planè etiam post Innocentium IV. nihil de spoliatorum jure Camera Apostolicæ competente traditum est, sed jus commune passim custodiebatur, uti liquet in conspectu Clementinæ unicæ de excess. Prælat., item extravagantis 2. de elect. apud Joannem XXII., & extrav. un. ne Sede vac. int. com. Horum spoliatorum disciplina gliscere primùm cepit tempore dissidii, quod anno 1281. intercessit Clement. VII., & Urbano VI. de Pontificatu Maximo contententibus. Dirum sanè schisma fuit, dum Clemens in Galliis erat, Romæ sedebat Urbanus. Hic Romanæ Cathedræ redditibus fruebatur. Ille remotus ab Episcopatu, quem suum jactabat, redditibus propriis omnino carebat: Prætensa tamen dignitas videbatur à Clemente honestam, & gradui respondentem vitæ rationem postulare, præsertim ubi Cardinalium coronam sibi adsidentem non modicam creavisset, præter ingentem Comitatum. Ut sibi in his adjunctis, Curiaque suæ prospiceret, vacantium beneficiorum qua minorum, qua majorum bona & sibi, & suis addixit, & quæ à decentibus Clericis relicta erant, vindicavit. Quod, ut tutius exequeretur, Principis auctoritatem sibi conciliavit apud Andium Ducem, qui & Regni Gubernator erat, & tutor pupilli Regis Caroli VI. Rem describit Sandionysianus Monachus ad annum 1381. in vita Caroli VI. ibi: *Quod exarsit Urbanum inter, & Clementem schisma, gravissima Ecclesia, & Galliæ Regno dispendia importavit. Erant Clementi Cardinales 36. . . . exactiones fiebant tunc vacantium Ecclesiarum, tunc decimarum: Heredes Clericorum vehementer infestabantur, eorumque bona ad Pontificem spectare debere jactabatur; connivente ad hæc omnia Andium duce Regni rectore, quem & præda consortem suspicabantur.* Deinde ita pro-

se-

sequitur in lib. 1. cap. 11. *Si quis Episcoporum fato suo fugebatur, volitabant ubique collectores, & subcollectores Apostolicæ Camera, ut adportarent, quidquid ab illis acquisitum esset mobilium, quanvis ea sasis probabiliter heredibus permittenda fuissent, vel certe executoribus testamentariis, ac ne sinebant quidem eas in reparationes maximè necessarias expendi. Temporalia quoque cœnobiorum post mortem Abbatum invadebant. Qui succedebant, Monachos ex tantillis reliquiis sustentare non poterant, cogebanturque vili precio vel distrabere, vel oppignorare sacram Ecclesiarum suppellectilem, ut mendicitatis angustias declinarent.* Non diu hæc in Gallia vigerunt, propterea quod grandior factus Carolus VI. edicto suo indemnitati Ecclesiarum prospexit, turbasque omnes coërcuit; suadente Academia Parisiensi, quæ præcedentia facta inter medium schisma obrepentia rata minimè habuerat. E Curia Clementis VII. in Curiam Romanam traducta fuere spoliatorum jura, quibus viam similes causæ aperuerunt. Et si enim circa annum 1389. obierint & Urbanus, & Clemens de Romana Cathedra contententes, alii tamen duo in locum defunctorum suffecti fuerunt, iterum de Cathedra contententes, Bonifacius IX., & Benedictus IX., qui & XIII. appellatur. Cœperunt tunc temporis spolia exigi in pluribus Italiae provinciis, quod & factum est temporibus Innocentii VIII. anno 1404., & Gregorii XII. anno 1406., non tamen sine contradictione multorum; unde fiebat, ut aliquæ provinciæ novæ disciplinæ adquiescerent, aliæ obsisterent, aliæ etiam, prout ferret adjunctorum ratio, eam disciplinam modò respicerent, modò abjicerent. Anno 1409., electus Pontifex Alexander V. protextatus est, se spoliatorum jure minimè usurum. Ita legitur in sess. 22. Concilii Pisani eo anno celebrati: *Domini noster notificavit per organum Domini Archiepiscopi Pisani, quod non intendit amodò, ut antea, reservare bona, seu spolia Prælatorum, & aliorum morientium, seu, uti in alia editione legitur: Compatiens statui Ec-*

clesiarum, & paupertati, plenè, & liberè vocabat reservationes factas de spoliis defunctorum Prælatorum. At immaturo fato è vivis erepto Alexandro, successor Joannes XXIII., ut suorum temporum adjunctis serviret ob gravia concitata bella causa fidei, ac religionis, iterum spoliatorum jura explicavit. Defuncto Joanne anno 1417. deducta res est ad Constantiense Concilium, ubi sess. 29. ita statutum legitur. *Cum per Papam facta reservatio, & executio spoliatorum decedentium Prælatorum, aliorumque Clericorum gravia Ecclesiis, Monasteriis, & aliis Beneficiis, ecclesiasticisque Personis afferant detrimenta, præsentem declaramus edicto, rationi fore consentaneum, & Reipublica accommodum, tales per Papam reservationes, ac per collectores exactiones de cætero nullo modo fieri, seu attentari.* Fortè res ex voto cessisset, sic decretum hoc fuisset Pontificis auctoritate confirmatum. At Martinus V. eadem spolia exigi adhuc jussit, incusans adjuncta infelicitium temporum, quibus ingenti pecunia opus esset ad Ecclesiarum pacem, ac tranquillitatem curandam. Vita functo Martino V. Cardinales ad novi Pontificis electionem convenientes, ventilatis spoliatorum causis, uti refert Rainaldus ad annum 1431. numero 9. statuerunt, atque jurejurando firmarunt, eum qui electus esset in Pontificem, à spolis exigendis temperaturum. Forma jurisjurandi hæc fuit: *Quod bona dominorum Cardinalium, Prælatorumque, necnon & aliorum Cortesanorum in Curia decedentium nullo modo occupavit, vel occupari patietur, sed permittet juxta juris dispositionem, & consuetudinem, qua in multis Regnis, Regionibus servatur, fieri executores juxta voluntatem decedentium, relicto conscientis bonorum ad eos quomodolibet pertinentium &c.* Tamdiu viguit hoc decretum, quamdiu Pontificia Sedes vacavit, quodque quisquis Cardinalis sentiebat, nescio quo fato electus Pontifex revocavit. Itaque iterum sub Eugenio IV., Nicolao V., Calixto II., Pio II., Paulo II., Sixto IV., Innocentio VIII., & Alexandro VI. pluribus in provinciis spolia

Qq 2

exac-